

dübörögtek, mindannyiuk képviselőiben és helyett fejezte ki jelentenivalóját. Az ifjúság meggondolta, hallgat az öregebb ember szavára, és tanulmányait folytatni akarja. November 12-én már megint tanítottunk. Az országban az első felsőoktatási intézmény voltunk, amelyik november 12-én már tanított. A főiskola itthon maradt ifjúságának köszönhető az is, hogy Sopronban nem folytatódta a zavarok, senki életét nem vesztette, testi épségében sem szenvedett, mint Mosonmagyaróváron vagy Salgótarjánban.

Kötelességemnek érzem itt, amit azóta sem tettem meg, de most itt az ideje és itt az alkalom, az itthon maradtok

nevében köszönetemet fejezzem ki az akkor volt minden professzor, docens, adjunktus, tanársegéd, főiskolai dolgozó iránt, hogy a hallgatóság velünk, öregebbekkel akkor összefogott, itthon maradt és folytatta tanulmányait. A külföldiek számára is példát mutatott azzal, hogy íme, Sopronban is rend van, és ha vissza akartok jönni, akkor gyertek vissza. Sokan vannak olyanok, akik egy-két hét, egy hónap múlva szintén visszajöttek. Külön örömet fejezem ki, hogy évtizedek, hosszú évek múltán visszajöttek ti is. Vártunk benneteket, örülünk annak, hogy itt vagytok, és örülünk annak, hogy sok-sok nehézség ellenére jól gazdálkodtatok talentumotokkal, és ezzel újabb megbecsülést szereztek az alma maternek. Azt remélem, amit elmondok, abban semmi disszonáns szó nincs, legalább is részemről szándékoság nincs. Akik itthon maradtunk, a mi életünk sem volt könnyű. Sok tekintetben talán még nehezebb.

Kizárólag magamról néhány szót. Amikor engem ide 1954 tavaszán kineveztek egyetemi tanárnak, akkor már régen műszaki doktori oklevelem volt és kandidátusi fokozatom is. Akkor a minisztérium azonnal meg akart tenni igazgatónak. Én kértem, hogy ne tegyék, mert hosszú évek óta nem voltam itt, nem ismerek senkit az oktatók közül úgy, ahogy kellene. Én javasoltam, tegyék meg igazgatónak *Roller Kálmánt*. Ne váltsák le azonnali hatállyal *Haracsi*

Lajost, hanem tegyék meg igazgatónak *Rollert*, aki már egy-két év óta itt dolgozik, s majd egy év múlva *Haracsi Lajost* felmentik, s egy év múlva vállalom mellette igazgatóhelyettesi posztot. Ez hamarabb bekövetkezett, mert 1956. november 5-én ő is eltávozott, *Tuskó Ferenc* is, mint másik igazgatóhelyettes, és – a szokásoknak megfelelően – rám hárult a feladat. Megpróbáltam. Hogy milyen eredménnyel járt, ennek elmondására nem én vagyok hivatott. Egy biztos. Az akkori helyzetemért semmiféle kitétetést nem kaptam, s – korábbi tapasztalatom eredményeként – többszöri felkérésre sem léptem be az MSZMP-be. Emiatt rengeteg olyan gátolásban volt részem, ami, ha nem következett volna be, talán a többi társammal egyetemben hatékonyabb munkát és több eredményt tudunk volna elérni, mint amit a valóságban elértünk.

S nem azért nem léptem be az MSZMP-be, mintha nem tartottam volna magam szocialistának. Kijelentem, hogy most is szocialista vagyok, csak a szavaknak tudni kell a jelentését.

El kell ismerni, hogy a két legegységesebb vonzat a gondolkodás és a tanulás. Ami nekem még az életből hátra van, igyekszem gondolkodni és tanulni, és igyekszem tőletek, fiatalabbaktól sok mindent eltanulni, amire jó szívvel megtanítanátok.

Köszönöm a türelmet, a rektor úrnak külön köszönöm, hogy szót kaptam.”

Grátzer Miklós beszéde a soproniak találkozóján – Vancouver, 2002

„Tisztelt vendégeink, házigazdánk, kedves barátaim, öregdiákok és soproni nagy családunk tagjai itt és szétszórva világban!

Közel 50 éve vagyunk már együtt, és ma este ismét összejöttünk, hogy megosszuk egymással múltunk emlékeit, a jelen valóságát és a jövő reményeit.

Összefoglalhatnám életünk közös állomásait, Sopront, a forradalmat, a menekült táborokat, újraindulásunk küzdelmeit és sikereit, és mindazt, ami bennünket összefogott a hosszú évek folyamán. Erre a nagy feladatra nem való ez az est, és így inkább csak néhány gondolatot szándékozom veletek megosztani. Röviden, mert testvéregyetemünk, Heidelberg diákjai, akik nagyon jól tudták az élet és boldogság lényegét, azok úgy fogalmazták meg ezt:

Emlékü Vancouverben. Fotó: Benkő Géza

„KURZE PREDIGEN, LANGE WURSTEN“ – Rövid előadás, hosszú kolbász.

Tollas Tibor költőnk és barátunk meglátogatott bennünket itt Vancouverben, azt kérdezte tőlem – tudod, nektek mi a legnagyobb kincsetek soproniaknak? Fejben igen könnyű volt leltárt készíteni ú. n. kincseinkről: Van egy kis Magyarországon belénk vert tudásunk, egy adag emigráns-muszáj herculesi szorgalom és egy szál gúnyánk.

„Az, hogy ha kell, össze tudtok fogni, hogy közösen tudtok cselekedni, ha kell, és mindig van valaki, aki a közös szeptet is tudja.” Ezért dedikálta nekünk az este a Westerlandi halászsok versét, amit a szétszóródott magyarságnak írt.

A westerlandi halászsok kénytelenek elhagyni szigetüket és veszélyes idegen

vizekre menni, és csak közös munkával, egymás támogatásával tudják fenntartani magukat és életüket.

„Westerland küldött idegen vizekre
Hogy visszatérjél zsákmánnyal teli
Mert szikláinon kenyér se terem
Vess hát magot a zúgó tengeren
Melynek hátát ma csónakod szeli.

Tartsuk a hálót társak, láthatatlan
Így fogjuk egymás gyöngülő kezét
S kékülő szájjal, éhen, félhalottan
Gyűl már a kincsünk ezüstös szavakban
És küldjük keletre, hazám tefeléd.”

Így írta könyvembe: „Miklósnak szeretette, hogy így tartsuk egymás gyengülő kezét” – de ez mindnyájunknak szólt akkor is és talán még jobban ma is.

Kedves barátaim, hihetetlen sikeres szakmai munkát végeztetek, s családot alapítottatok a hosszú évek folyamán, de mindig volt energia a sok egyéni munka mellett a közös ügyeinkre.

Őszinte köszönet mindnyájatoknak, aki tett, aki ápolta az összefogást, mindazoknak, akiknek szívügy volt, hogy a hálóba gyűljön a közös kincs is.

Közel négy évtizede jelenik meg a mindnyájunkat összefogó KAPOCS, vannak összejövetel, bálók, piknikek, szakestélyek, van a UBC-n székely kapu, vannak szobrok, emléktáblák, magyar cserkészek, van diplomunk, és a legfontosabb, mindig van soproni testvér megosztani örömet vagy bánatot.

Mit tehetünk most, ahogy az évek szállnak felettünk, és a végső elszámoláson is gondolkodnunk kellene?

Egyszerű, de súlyos felelősséggel járó válasz talán az lehetne, hogy maradjunk hűségesek önmagunkhoz. Ennél kevesebbet nem tehetünk, mint a „civitas fidelissima” mostoha gyerekei.

Ha hűségesek vagyunk önmagunkhoz, akkor hűségesek vagyunk Magyarországhoz is, amelynek egy-egy darabkáját mindnyájan magunkkal hordjuk. Akkor hűségesek vagyunk Sopronhoz is, ahonnan odisszeánk indult a tűztorony árnyékából. Akkor az Alma Materhez is, amelynek mi egy erős nyugati ága vagyunk, talán azért, mert a vasfüggöny innenső oldalán több csapadék és napfény jutott, de a törzs és a gyökér mindig ott volt és van is.

Végül azért, mert az önmagunkhoz való hűség mindig visszavezet bennünket egymáshoz a baráti szeretet és tiszt-

Egy vancouveri ünnepségről. Fotó: Benkő G.

telet útján és mindahhoz, amiben idealisan hittünk, amiért kockáztattunk, amiért szenvedtünk, de ami megértést, sikert és megnyugvást is adott.

Mi az örökségünk? Szellemi örökségünk Észak-Amerika erdészetében és faiparában elismert, egyedülálló és elvitathatatlan. Sopron cégjel a szakmában, minőséget szavatol és ajtókat nyit meg. De spektrum a szakmán túlra is kiterjed. Van közöttünk bányamérnök, vállalatvezető, patológus, geológus, üzletember és sarkkutató, kultúrmérnök, pap és ornitológus, lelkész, statisztikus, környezetvédő, ökológus, közgazdász, vállalkozó és térképész, adminisztrátor, televíziós és kohász, tanító, élsportoló és professzor, politikus és sok-sok más.

Széles rendet vágunk... Otthon 35 évig vagy semmit, vagy főleg csak rosszat mondtak rólunk. Az igazság a hold mögött bújkált. Ezzel nem perelünk, életünk ennél zsúfoltabb és tartalmasabb. Ennél sokkal fontosabb az, hogy mi hogyan szeretnénk befejezni történelmi munkánkat, amit mi ugyan nem kértünk, de amikor a vállunkra adtak, akkor felvállaltuk.

Mi milyen elszámolást akarunk adni magunkról azoknak, akik értékelik az őszinteséget, lényegét, morális helytállást és az eszmei valóságot???

1956-ban James Michener, a Pulitzer-díjas nagy amerikai író Andanál szemtanúként nézte a menekülő exodust. Az „Andai Híd” könyvében azt írta, hogy még a legedzettebb háborús tudósítónak is nehéz volt nézni ezt a 200 ezres

A Hősök Emlékművének koszorúzása Victoriában. Fotó: archív

emberi tragédiát. Nem a menekültek tragédiáját, hanem egy országét. Tizenegy példával próbálja illusztrálni Magyarország vérvettségét, és elsőként a soproni egyetem kijövetelét említi. Sajnálja és szégyelli, hogy az USA nem hívta meg őket mint csoportot és irigyleli Vancouver, „What a vital impulse Vancouver is going to get”.

Lehet, hogy túlbecsülte energiánkat és erőnket, és legnagyobb hatásunk az ún. hinterlandban lett, ahová bennszülött kanadai nem szívesen ment volna dolgozni. De országunk vesztességét sok-sok területen alaposan, reálisan és hozzáértően értékeli ki.

Nagyon szeretném, ha ma Michener ott állhatna a Soproni Egyetem aulájában a művészi faragású emléktáblánk előtt és olvashatná Vargha Domokos szavait (l. 357. oldal).

Kedves barátaim, – így lesz
Vesztéséből élet,
A tragédiából alkotás
A széthullásból erő
És a töredékből örökség.

Évekkel ezelőtt egy nyári vakációs úton megálltunk egy kis oregoni temetőben. Egy sírnál letettünk egy kis virágot és elmondtunk egy miatyánkot. Fiam megkérdezte: Ez egy híres ember sírja?? Azt válaszoltam: Nem, nem volt híres ember, de annál valamivel több... tisztességes jó ember volt, jó erdész és soproni öregdiák.

Sajnos a sírok szaporodnak. Soruk kezdődött St. Wolfgangban, de manapság már az Atlanti-óceántól Vancouver-szigetig mind gyakrabban, mint külföldi egzotikus növények bújnak ki a földből.

Egyenként mindnyájan megteremtjük örökségünket, közös örökségünk legyen több, mint annak sok-sok értékes részlete. Legyen az, amit Horacius így nevezett: „Exegi monumentum cere perennius” We raised a monumentum more enduring than bronze. A bronznál is tartósabb emlékművet állítottunk.

Mondja majd rólunk az utókor: Nagyon jó volt az a vancouveri soproni öregdiák-gárda, tisztességgel helytálltak az életben, megmaradtak magyaroknak és ebben a hűtlen korban is megmaradtak hűségesek önmagukhoz.

Kedves barátaim, ha továbbra is fogjuk egymás gyöngülő kezét, akkor ez lesz a végső valóság.

Kívánom Isten áldását és jó szerencsét hozzá.”